

Powiatowe Centrum Edukacji i Kultury w Oleśnicy

Program doskonalenia zawodowego nauczycieli:

**„Rozwijanie kompetencji kluczowych
u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne
i psychiczne uczniów.”**

Opracowanie:

dr Lidia Sikora - doradca metodyczny

ds. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i kształcenia specjalnego

Oleśnica 2022

WSTĘP.

Powiatowe Centrum Edukacji i Kultury w Oleśnicy po raz piąty realizuje roczny program doskonalenia zawodowego wspierający nauczycieli w zakresie edukacji włączającej i pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W ramach programów rocznych poruszane były zagadnienia w następujących obszarach:

- „Edukacja włączająca w praktyce. Kształcenie uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych w powiecie oleśnickim.” (2018)
- „Uczeń niepełnosprawny w szkole ogólnodostępnej – szanse i zagrożenia.” (2019)
- „Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Umiejętność uczenia się.” (2020)
- „Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Kompetencje osobiste i społeczne a umiejętność uczenia się.” (2021)

W każdym programie prowadzone były badania ankietowe, a raport z ich wyników prezentowany był w publikacji elektronicznej, podsumowującej program. Publikacje elektroniczne były udostępniane pod koniec danego roku szkolnego.

W bieżącym roku szkolnym PCEiK w Oleśnicy prowadzi działania w ramach programu doskonalenia zawodowego nauczycieli nt. **„Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne i psychiczne uczniów.”**

Ze względu na trudności i ograniczenia pojawiające w edukacji w dobie pandemii przedstawiamy Państwu raport z badań zrealizowanych w styczniu 2022 r., w celu umożliwienia wykorzystywania wniosków i rekomendacji w działaniach prowadzonych w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Prezentujemy także ofertę szkoleniową PCEiK związaną z przedstawionym powyżej programem doskonalenia zawodowego nauczycieli.

**Dziękujemy wszystkim Dyrektorom i Nauczycielom
szkół, przedszkoli i placówek oświatowych na terenie powiatu oleśnickiego
za zaangażowanie i aktywny udział w badaniach ankietowych
realizowanych w ramach programu.**

I. Raport z badań zrealizowanych w ramach programu doskonalenia zawodowego nauczycieli nt.: „Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne i psychiczne uczniów.”

Głównym celem badań było zebranie informacji na temat doświadczeń zawodowych nauczycieli odnoszących się do kształtowania u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kompetencji w zakresie komunikacji interpersonalnej. **Badania dotyczyły zagadnień niezbędnych w procesie wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi i psychicznymi w dobie pandemii.**

Cel badań wynikał z wniosków i rekomendacji z badań wewnętrznych prowadzonych w ramach ubiegłorocznego programu doskonalenia zawodowego nt.: „Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Kompetencje osobiste i społeczne a umiejętność uczenia się.”, a także z analizy badań zewnętrznych dotyczących skutków pandemii dla rozwoju psychomotorycznego dzieci i młodzieży, zawartych w raporcie pt. „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego.” (Warszawa, 2021). Badania opisane we wskazanym raporcie były realizowane przez Instytut Profilaktyki Zintegrowanej na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki (autorami raportu są dr Szymon Grzelak i mgr Dorota Żyro).

Ze względu na trwającą pandemię oraz izolację związaną z kształceniem zdalnym, uczniowie często doświadczali, i doświadczają, negatywnych stanów emocjonalnych, które przekładają się na ich funkcjonowanie. W związku z tym w ramach działań PCEiK w Oleśnicy przeprowadzono badania dotyczące wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w radzeniu sobie z napotykanymi trudnościami w szkołach i placówkach oświatowych powiatu oleśnickiego.

Tematyka badań jest zgodna z kierunkiem polityki oświatowej, realizowanej w bieżącym roku szkolnym:

4. Podnoszenie jakości edukacji poprzez działania uwzględniające zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów, zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, szczególnie w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią COVID-19 w celu zapewnienia dodatkowej opieki i pomocy, wzmacniającej pozytywny klimat szkoły oraz poczucie bezpieczeństwa. Roztropne korzystanie w procesie kształcenia z narzędzi i zasobów cyfrowych oraz metod kształcenia wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne.

Opis badań:

We grudniu 2021 r. została opracowana ankieta przez autora programu (załącznik nr 1). Ankieta została udostępniana dyrektorom i nauczycielom w wersji elektronicznej, na stronie internetowej PCEiK w Oleśnicy, w styczniu 2022 r.

Otrzymano zwrotnie 125 ankiet wypełnionych przez nauczycieli.

1. Cel główny badań:

Zebranie informacji na temat doświadczeń zawodowych nauczycieli odnoszących się do kształtowania u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kompetencji w zakresie komunikacji interpersonalnej oraz do **wspierania tych uczniów w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi i psychicznymi w dobie pandemii.**

2. Adresaci: nauczyciele szkół, przedszkoli i placówek oświatowych na terenie powiatu oleśnickiego.

3. Termin badań: styczeń 2022 r.

4. Narzędzia badawcze: ankieta (załącznik nr 1).

5. Pytania kluczowe dotyczące planowanych badań:

- Jakie są priorytety nauczycieli w procesie kształtowania umiejętności związanych z komunikacją interpersonalną w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- Jakie postawy, niezbędne do nabywania kompetencji kluczowych, są najczęściej kształtowane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- Jakie umiejętności komunikacyjne są najczęściej rozwijane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- Na jakie bariery komunikacyjne najczęściej natrafiają nauczyciele w relacjach z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- Jakie są potrzeby edukacyjne nauczycieli w obszarze kształtowania kompetencji interpersonalnych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

Podsumowanie wyników badań ankietowych – ankieta zbiorcza.

Wyniki badań ankietowych wraz z odpowiednimi diagramami, utworzone w formularzu Google, prezentowane są w załączeniu do raportu (załącznik nr 2).

Natomiast poniżej przedstawione są surowe wyniki procentowe w ankiecie zbiorczej.

Metryczka

1. Płeć

Kobieta - 84,8%   Mężczyzna – 15,2%

2. Proszę wskazać wybraną odpowiedź:

- Pracuję w jednej szkole/placówce oświatowej – 76%

- Pracuje w dwóch (lub więcej) szkołach/placówkach oświatowych – 24%

3. Staż pracy

0-5 lat	14,4%
6-10 lat	7,2%
11-20 lat	21,6%
21-30 lat	24,0%
31 i więcej	32,8%

4. Stopień awansu zawodowego

Nauczyciel stażysta	5,6%
Nauczyciel kontraktowy	16,8%
Nauczyciel mianowany	16,8%
Nauczyciel dyplomowany	60,8%

5. Placówka

Przedszkole	
Szkoła podstawowa	72,8%
Szkoła ponadpodstawowa	21,6%
Inna, jaka?	5,6%

PYTANIA I ODPOWIEDZI

Ad.1.

Poniżej są wskazane umiejętności związane z komunikacją interpersonalną, które są niezbędne w procesie nabywania kompetencji kluczowych. Proszę wskazać 3 wybrane zagadnienia, na które zwraca się szczególną uwagę w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- **komunikowanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach, 69 (55,2%)**
- **kontrolowanie swojego sposobu komunikowania się i dostosowywanie go do wymogów sytuacji, 59 (46,8%)**
- rozumienie komunikatów mówionych, 53 (42,1%)
- rozumienie komunikatów pisemnych, 22 (17,5%)
- zdolność podejmowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy, 25 (20%)
- rozumienie, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w komunikowaniu się, 12 (9,6%)
- świadomość możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń technologii cyfrowych, 17 (13,6%)
- przyjmowanie krytycznego podejścia do trafności, wiarygodności i wpływu informacji oraz danych udostępnianych drogą cyfrową, 21 (16,8%)
- zdolność do korzystania z technologii cyfrowych w celu włączenia społecznego i współpracy z innymi osobami, 26 (20,8%)
- **rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w społeczeństwie i różnych środowiskach. 70 (56%)**

Ad. 2.

Poniżej są wskazane postawy, niezbędne do nabywania kompetencji kluczowych. Proszę wskazać 3 wybrane postawy, które są najczęściej kształtowane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- **zainteresowanie interakcją z innymi ludźmi, 72 (57,6%)**
- **poszanowanie różnorodności innych osób i ich potrzeb, 84 (67,2%)**
- gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągnięcia kompromisu, 55 (44%)
- poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby (w tym szacunek zarówno dla języka ojczystego osób należących do mniejszości lub pochodzących ze środowisk migracyjnych), 32 (25,6%)
- gotowość do krytycznego i konstruktywnego dialogu, 26 (20,8%)
- świadomość oddziaływania języka na innych ludzi, 28 (22,4%)
- **rozumienie i używanie języka w sposób pozytywny oraz odpowiedzialny społecznie. 78 (62,4%)**

Ad. 3.

Z podanych poniżej umiejętności komunikacyjnych proszę wybrać trzy, które są najczęściej rozwijane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- nawiązywanie kontaktów z nauczycielami i uczniami, 62 (49,6%)
- **umiejętność rozmowy z osobami dorosłymi i rówieśnikami, 66 (52,8%)**
- **tworzenie i przekazywanie jasnych komunikatów, 73 (58,4%)**
- słuchanie tego, co mają do powiedzenia inni ludzie (zrozumienie ich potrzeb, empatia), 56 (44,8%)
- **efektywna współpraca w grupie, 75 (60%)**
- rozwiązywanie sytuacji konfliktowych. 43 (34,4%)

Ad. 4.

Z podanych poniżej barier komunikacyjnych proszę wybrać trzy, które najczęściej obserwuje Pani/Pan w relacjach: nauczyciele - uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

- krytykowanie, 37 (29,6%)
- stawianie diagnozy, 54 (43,2%)
- **chwalenie połączone z oceną, 64 (51,2%)**
- rozkazywanie, 15 (12%)
- grożenie, 6 (4,8%)
- moralizowanie, 46 (36,8%)
- **stawianie zbyt wielu lub niewłaściwych pytań, 71 (56,8%)**
- **doradzanie. 68 (54,4%)**

Ad. 5.

Proszę wpisać zagadnienia z zakresu komunikacji interpersonalnej, które Pani/Pana zdaniem powinny być ujęte w ofercie edukacyjnej PCEiK w Oleśnicy.

Najczęściej podawane odpowiedzi (w oparciu o słowa kluczowe pojawiające się w odpowiedziach respondentów):

Efektywna komunikacja interpersonalna:

- zagadnienia z zakresu narzędzi komunikacji werbalnej i niewerbalnej, technik zadawania pytań, aktywnego słuchania, precyzyjnego przekazywania informacji. Poznanie metod ułatwiających komunikację w trudnych sytuacjach,
- różne typy zachowań uczestników procesu komunikacji - zachowania uległe, agresywne i asertywne.
- zasady dobrego i skutecznego słuchania. Nazywanie uczuć i emocji. Techniki asertywnego odmawiania. Efektywność komunikacji,
- zasady skutecznego porozumiewania się,
- przewyżnianie niezgodności komunikatów werbalnych z niewerbalnymi mowa ciała,
- praktyczne warsztaty z mowy ciała,
- kody językowe w komunikacji interpersonalnej,
- umiejętność rozmowy z rówieśnikami,
- komunikacja niewerbalna w kontakcie z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- formułowanie jasnych komunikatów oraz rozumienie komunikatów zarówno pisemnych, jak i mówionych,
- postawy asertywne w komunikowaniu się,
- sposoby komunikacji interpersonalnej w kontaktach nauczyciel – uczeń,
- umiejętność komunikacji werbalnej,
- kontrolowanie sposobu komunikowania się z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- dialog z szacunkiem do drugiej osoby,
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- rozwijanie współpracy i porozumienia,
- zasady skutecznej komunikacji interpersonalnej,
- komunikacja bezpośrednia i pośrednia,
- poznanie metod ułatwiających komunikację w trudnych sytuacjach. Sprawne formułowanie i dobieranie właściwego rodzaju przekazu i poziomu komunikatu do naszego odbiorcy / sytuacji,
- umiejętność nawiązywania komunikacji z osobami w sposób niewerbalny,
- rozmowa jako forma wsparcia ucznia, alternatywne formy komunikacji,
- przekaz rodzic-dziecko-nauczyciel,
- intencjonalność komunikatu,
- interakcja z ludźmi,

- zagadnienie dotyczące prawidłowego komunikowania emocji, przyjmowania emocji, akceptacji i rozumienia Umiejętne formułowanie pochwał opisowych, komunikacja empatyczna w relacji nauczyciel - uczeń, techniki komunikacyjne ułatwiające wejście w "świat dziecka", zrozumienie jego świata przeżyć,
- komunikacja społeczna i symboliczna w relacjach uczeń – nauczyciel,
- komunikacja codzienna,
- kanały przekazu informacji. Mimika i mowa ciała,
- komunikowanie się w różnych sytuacjach, a zwłaszcza z roszczeniowymi rodzicami,
- komunikacja z osobami niepełnosprawnymi, sposoby komunikowania się z osobami z dysfunkcjami,
- sposoby praktycznego rozwijania komunikacji językowej i konkretne do tego zagadnienia/materiały, z których można skorzystać,
- komunikacja z rodzicami dzieci z potrzebami edukacyjnymi.

Aktywne słuchanie:

- umiejętność słuchania,
- słuchanie tego, co mają do powiedzenia inni ludzie (zrozumienie ich potrzeb, empatia),
- aktywne słuchanie,
- zasady dobrego słuchania,
- słuchanie innej osoby.

Bariery komunikacyjne:

- bariery komunikacyjne - czym są i jak im przeciwdziałać?
- jak likwidować bariery utrudniające komunikację?
- pokonywanie barier komunikacyjnych,
- bariery skutecznego komunikowania się, sposoby ich przezwyciężania.

Współpraca w grupie/zespole:

- współpraca nauczycieli pracujących z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- integracja i komunikacja zespołu,
- współpraca z grupie dzieci niepełnosprawnych. Efektywna współpraca w grupie.

Rozwiązywanie konfliktów:

- skuteczność rozwiązywania konfliktów i osiągnięcia celów dzięki komunikacji,
- trening umiejętności komunikacyjnych,
- efektywna komunikacja podczas konfliktów w - grupie rówieśniczej - w zespole pracowniczym,
- rozwiązywanie konfliktów - style zachowania się w konflikcie,
- informacja zwrotna,
- rozwiązywanie konfliktów w grupie klasowej.

Komunikacja w pracy z uczniem z autyzmem:

- Rozwijanie kompetencji kluczowych w pracy z dzieckiem autystycznym w przedszkolu.
- Ubóstwo leksykalne u ucznia ze spektrum autyzmu , bogacenie słownictwa , radzenie sobie z wypowiedzią ustną
- doskonalenie komunikacji z uczniami z zespołem Aspergera i autyzmem.

Edukacja zdalna:

- zapewnienie techniczne umożliwiające wykorzystywanie technologii cyfrowej,
- technologie cyfrowe a komunikowanie się,
- zagrożenia i możliwości komunikacji cyfrowej,
- skuteczna komunikacja w pracy zdalnej.

Inne zagadnienia:

- przekazywanie informacji o efektach kształcenia,
- rozwijanie prostej mowy opowieściowej,
- pozytywne relacje między rówieśnikami,
- przekaz poprzez pokaz,
- ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- materiały pomocnicze na godziny wychowawcze,
- empatia, doradztwo,
- rozwój osobisty,
- nauczyciel doradca,
- krytyczne myślenie,
- konsekwencja w podejmowanych działaniach,
- jak rozmawiać z uczniem, żeby nas słuchał?
- uczenie właściwych postaw społecznych,
- oceniać, czy doceniać?
- skuteczne sposoby motywowania uczniów do podejmowania dialogu, do nawiązywania relacji z innymi osobami,
- metody pracy z dzieckiem z afazją,
- funkcjonowanie w środowisku,
- edukacja to komunikacja.

Ad. 6.

Refleksje i uwagi uczestników badań:

- Pomoc specjalistów nauczycielom w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Coraz trudniej pracować jest w szkole, gdy w klasie jest 28 uczniów i każdy powinien być indywidualnie traktowany. Dążę do doskonałości, ale cały czas jestem na początku drogi pomimo iż mam ponad 30 lat pracy w zawodzie. Jest to bardzo frustrujące:(
- Ważne zagadnienia
- Przepracowanie nauczycieli, obciążanie coraz to nowszymi obowiązkami rodzi problemy i paraliżuje efektywną pracę

- Za mało konkretnych wskazówek w opiniach uczniów.
- Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi powinni mieć mniej lekcji, a w to miejsce zajęcia specjalistyczne i przygotowujące do życia codziennego.
- Wybór jedynie trzech możliwości nie oddaje faktycznego wizerunku placówki.
- Wymagania co do pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych są coraz większe, myślę, że warto byłoby wpoić nauczycielom umiejętności tłumaczenia rodzicom, jak ważna jest praca z dzieckiem w domu. Szkoła nie zrekompensuje dziecku wszystkiego.
- Uważam, że jedno szkolenie to mało. Powinien to być cykl szkoleń.
- Sposoby pracy oraz efektywnej komunikacji z uczniami ze SPE pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych.
- Więcej szkoleń .
- Uważam, że mniejszym złem jest nie nauczyć konkretnej wiedzy (nie zrealizować jakiegoś elementu programu nauczania) niż pominąć (nie poświęcić trochę czasu na jej budowanie) uczniowską potrzebę akceptacji i zrozumienia.
- Temat bardzo aktualny w obliczu pracy z uczniem w systemie online
- Szkoła powinna być przyjazna dla ucznia.
- Uważam, że nauczenie dzieci odbioru mowy ciała i gestów jest bardzo ważne i pozwala rozwijać u nich empatię.
- W ostatnich latach zauważam tendencję w polskich szkołach skupiania się na potrzebach uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kosztem potrzeb uczniów bez specjalnych potrzeb.
- Myślę, że bardzo ważne jest kształtowanie postaw komunikacyjnych oraz zachęcanie do wchodzenia w interakcje rówieśnicze.
- Należy wspierać wiarę ucznia we własne siły.
- Coraz częściej zauważalny jest problem w braku zrozumienia - wynikiem nieporozumień, niejasności jest brak komunikacji na odpowiednim poziomie.
- Sądzę, że dzięki stosowaniu odpowiednich narzędzi komunikacyjnych, nasza praca będzie łatwiejsza, przyjemniejsza, a w rezultacie bardziej efektywna i mniej stresująca.
- Jeżeli są programy, gry to są płatne.
- Niestety, często zauważa się brak ścisłej współpracy pomiędzy nauczycielami-rodzicami i ich dziećmi, w tym nieumiejętne słuchanie.
- Z roku na rok przybywa w szkole ponadpodstawowych uczniów, których edukacja na najwcześniejszym etapie została zaniedbana przez rodziców.
- Ważne jest pokonywanie barier podczas komunikacji oraz otwartość na sygnały od rozmówców.
- Sądzę, iż kompetencje komunikacyjne są fundamentem w procesie edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Potrzeba umiejętności pracy z uczniami o specjalnych potrzebach jest jedną z istotnych.
- Znamy cele i znaczenie komunikacji interpersonalnej, ale zdarzają się uczniowie zamknięci w sobie, którzy nie chcą wyrazić ani werbalnie ani niewerbalnie swoich odczuć i trudno jest przekonać ich, że bez znajomości problemu nie możemy im pomóc.
- Myślę, że to zagadnienie jest w dzisiejszych czasach bardzo ważne.
- Komunikacja interpersonalna ma znaczenie szczególnie w pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. A pierwszym krokiem do niej jest zbudowanie wzajemnych relacji i pielęgnowanie ich.

- Właściwa komunikacja interpersonalna w przypadku osób ze specjalnymi potrzebami jest podstawą ich dobrego funkcjonowania w szkole, środowisku rówieśniczym. Nabycie przez te osoby umiejętności w tym zakresie jest szczególnie ważne i powinno być priorytetem. Dzięki temu mogą dobrze rozumieć komunikaty do nich kierowane, odczytywać intencje innych osób, współdziałać w grupie rówieśniczej oraz wyrażać we właściwy sposób swoje potrzeby.
- W mojej szkole nie ma specjalnych problemów w zakresie komunikacji interpersonalnej.
- Zbyt mała ilość godzin dla nauczycieli wspomagających i rewalidacyjnych.

WNIOSKI:

1. W badaniach wzięło udział 125 nauczycieli. Największą grupę stanowią nauczyciele ze szkół podstawowych 72,8%. Nauczyciele szkół ponadpodstawowych to 21,6% uczestników

badan. Pozostali uczestnicy badan to nauczyciele przedszkoli i innych placowek oswiatowych. Wiecezosc nauczycieli (76%) pracuje w jednej szkole/placowce.

2. Staz pracy, najczesciej wskazywany przez nauczycieli, miecil sie w przedziale: powyzej 31 lat (32,8%). Nastepni w kolejnosci byli nauczyciele ze stazem pracy 21-30 lat (24%). Nauczyciele, ktorzy maja najkrrotszy staz od 0 do 5 lat stanowili 14,4% wszystkich respondentow.

3. Wsród uczestnikow badan najwiecej bylo nauczycieli dyplomowanych (60,8%), natomiast najmniej – nauczycieli stazystow (5,6%).

4. Respondenci wskazali nastepujace umiejetnosci zwiazane z komunikacja interpersonalna jako niezbedne w procesie nabywania kompetencji kluczowych:

- rozumienie zasad postepowania i porozumiewania sie, ogolnie przyjetych w spoleczenstwie i roznych srodowiskach (56%),
- komunikowanie sie w mowie i piśmie w roznych sytuacjach (55,2%),
- kontrolowanie swojego sposobu komunikowania sie i dostosowywanie go do wymogow sytuacji (46,8%)
- rozumienie komunikatow mowionych (42,1%).

5. Zagadnienia zwiazane z korzystaniem przez uczniow ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z komunikacji w formie elektronicznej sa rzadziej omawiane w szkoлах i placowkach. 9,6% respondentow wybralo ksztaltowanie umiejetnosci rozumienia, w jaki sposob technologie cyfrowe moga pomagac w komunikowaniu sie, a 13,6% - rozwijanie swiadomosci mozliwosci, ograniczen, skutkow i zagrozen technologii cyfrowych.

6. W procesie nabywania kompetencji kluczowych dotyczacych komunikacji interpersonalnej przez uczniow ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nauczyciele najczesciej ksztaltuja u nich nastepujace postawy:

- poszanowanie roznorodnosci innych osob i ich potrzeb (67,2%)
- rozumienie i uzywanie jezyka w sposob pozytywny oraz odpowiedzialny spolecznie (62,4%)
- zainteresowanie interakcja z innymi ludzmi, 72 (57,6%)

7. Najrzadziej byly wskazywane zagadnienia zwiazane z ksztaltowaniem postaw typu:

- gotowosc do krytycznego i konstruktywnego dialogu - 20,8%,
- swiadomosc oddziaływania jezyka na innych ludzi - 22,4%,
- poszanowanie indywidualnego profilu jezykowego kazdej osoby (w tym szacunek zarowno dla jezyka ojczystego osob nalezacych do mniejszosci lub pochodzacych ze srodowisk migracyjnych) - 25,6%.

8. Respondenci wybrali nastepujace umiejetnosci komunikacyjne jako najczesciej rozwijane u uczniow ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w procesie dydaktycznym i wychowawczym:

- efektywna wspolpraca w grupie (60%),
- tworzenie i przekazywanie jasnych komunikatow (58,4%),
- umiejetnosc rozmowy z osobami doroslymi i rowiesnikami (52,8%).

9. Najmniej wyborow dotyczylo ksztaltowania w szkoлах i placowkach umiejetnosci komunikacyjnych zwiazanych z rozwiazywaniem sytuacji konfliktowych (34,4%).

10. Nauczyciele wskazali następujące bariery komunikacyjne jako najczęściej obserwowane w relacjach: nauczyciele - uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

- stawianie zbyt wielu lub niewłaściwych pytań (56,8%),
- doradzanie (54,4%),
- chwalenie połączone z oceną (51,2%).

11. 43,2% wszystkich respondentów wskazało „stawianie diagnozy”, jako barierę komunikacyjną w relacjach: nauczyciele - uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

12. W zagadnieniach z zakresu komunikacji interpersonalnej w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, które zdaniem respondentów powinny być ujęte w ofercie edukacyjnej PCEiK w Oleśnicy najczęściej były wymieniane:

- zasady i sposoby efektywnej komunikacji interpersonalnej,
- aktywne słuchanie,
- bariery komunikacyjne i sposoby radzenia sobie z nimi,
- współpraca w grupie/zespole,
- komunikacja w pracy z dzieckiem z autyzmem,
- komunikacja w kształceniu zdalnym,

REKOMENDACJE:

1. Pandemia, jako sytuacja kryzysowa, wymaga od uczniów, nauczycieli i rodziców ustawicznego adaptowania się do zmiennych warunków organizacji procesu nauczania. Nauczanie hybrydowe, konieczność łączenia kształcenia stacjonarnego i zdalnego, stanowi wyzwanie dla całej społeczności danej szkoły/placówki, zwłaszcza w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

2. W okresie pandemii konieczne jest wspieranie nauczycieli w rozwijaniu wiedzy i umiejętności z zakresu zdrowia psychicznego uczniów oraz rozpoznawania zaburzeń funkcjonowaniu emocjonalnym i społecznym uczniów.

3. Nauczyciele dostrzegają znaczenie efektywnej komunikacji w triadzie: uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - ich rodzice - nauczyciele zarówno w procesie dydaktycznym i wychowawczym, jak i w rozwiązywaniu pojawiających się problemów i trudności.

4. Analiza wyników badań dotyczących rozwijania u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kompetencji kluczowych, prowadzonych w obszarze: „umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne i psychiczne uczniów” wskazuje celowość organizowania szkoleń o tematyce odnoszącej się do:

- znajomości elementów zdrowia fizycznego i psychicznego oraz wiedzy na temat zdrowego stylu życia,
- podstaw efektywnej komunikacji w relacjach: uczeń – uczeń, uczeń – nauczyciel i nauczyciel – rodzic,
- znaczenia komunikacji pozawerbalnej,
- treningu w zakresie aktywnego słuchania,
- rozpoznawania barier komunikacyjnych,

- specyfiki komunikowania się z uczniem z autyzmem.

SZKOLENIA

Szkolenia zaplanowane do realizacji w ramach programu doskonalenia zawodowego nauczycieli nt.: „**Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne i psychiczne uczniów.**”

1. TEMAT: Siła wspierania to podstawa wychowania. O nowej roli wychowawcy klasowego w trudnym czasie.

Prowadzenie: Mirosława Berezowska - edukator certyfikowany, trener wspomaganie rozwoju kompetencji kluczowych uczniów,

Zagadnienia:

- 1. Wyniki badań kondycji psychicznej i fizycznej uczniów po roku zdalnego nauczania.*
- 2. Obszary zagrożeń. Czynniki hamujące i sprzyjające naprawie zniszczeń w osłabieniu motywacji do samodzielnego uczenia się. Predykatory sukcesu szkolnego. Odporność psychiczna.*
- 3. Proste sposoby na wzmocnienie i wspieranie uczniów w karierze szkolnej.*
- 4. Bohaterowie procesu wychowania. Nowe role, nowe zadania dla uzyskania dobrostanu.*
- 5. Wspieraj, nie wyręczaj! Sposoby włączenia rodziców do procesu wychowania w trudnym czasie zagrożeń. Budowanie zaufania, akceptacji i partnerstwa w relacjach nauczyciel-rodzic.*

2. TEMAT: Nie KOP (krytykuj, oceniaj, pouczaj) – pytaj.

Prowadzenie: Ewa Drozd - pedagog, tutorka, trenerka umiejętności psychospołecznych.

Zagadnienia:

1. *Czym jest edukacja spersonalizowana?*
2. *Pułapki i błędy w komunikacji z dziećmi.*
3. *Edukacja oparta o pytania.*
4. *Słucham i słyszę.*

3. TEMAT: Zdrowie psychiczne uczniów.

Prowadzenie: Katarzyna Stewart – lekarz psychiatra, specjalista w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży.

Zagadnienia:

1. *Rodzaje i symptomy zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży najczęściej występujące w okresie pandemii. Na jakie symptomy należy zwracać uwagę, i jak reagować?*
2. *Rola i zadania nauczycieli w udzielaniu wsparcia uczniom z zaburzeniami psychicznymi.*
3. *Współpraca z rodzicami uczniów z zaburzeniami psychicznymi (jak zachęcać ich do udzielania koniecznych informacji o diagnozie i przebiegu leczenia?)*

Zapraszamy do zapisywania się na szkolenia.

Podane powyżej tematy szkoleń będą realizowane on-line.

**Szczegółowe informacje są na bieżąco zamieszczane w ofercie szkoleniowej
na stronie internetowej PCEiK w Oleśnicy.**

Załącznik nr 1.

Powiatowe Centrum Edukacji i Kultury w Oleśnicy

ANKIETA

Szanowni Państwo,

*W roku szkolnym 2021/2022 realizujemy roczny program doskonalenia nauczycieli pt. „**Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Umiejętności komunikacyjne a problemy emocjonalne i psychiczne uczniów.**”*

Uprzejmie prosimy o wypełnienie ankiety, która ma na celu zebranie informacji na temat doświadczeń zawodowych nauczycieli odnoszących się do kształtowania u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kompetencji w zakresie komunikacji interpersonalnej. Badania dotyczą zagadnień niezbędnych w procesie wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi i psychicznymi w dobie pandemii.

Metryczka

1. Płeć

Kobieta

Mężczyzna

2. Placówka

Przedszkole	
Szkoła podstawowa	
Szkoła ponadpodstawowa	
Inna, jaka?	

3. Proszę wskazać wybraną odpowiedź:

- Pracuję w jednej szkole/placówce oświatowej
- Pracuję w dwóch (lub więcej) szkołach/placówkach oświatowych

4. Staż pracy

0-5 lat	
6-10 lat	
11-20 lat	
21-30 lat	
31 i więcej	

5. Stopień awansu zawodowego

Nauczyciel stażysta	
Nauczyciel kontraktowy	
Nauczyciel mianowany	
Nauczyciel dyplomowany	

1. Poniżej są wskazane umiejętności związane z komunikacją interpersonalną, które są niezbędne w procesie nabywania kompetencji kluczowych. Proszę wskazać 3 wybrane zagadnienia, na które zwraca się szczególną uwagę w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- komunikowanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach,
- kontrolowanie swojego sposobu komunikowania się i dostosowywanie go do wymogów sytuacji,
- rozumienie komunikatów mówionych,
- rozumienie komunikatów pisemnych,
- zdolność podejmowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy,
- rozumienie, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w komunikowaniu się,
- świadomość możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń technologii cyfrowych,
- przyjmowanie krytycznego podejścia do trafności, wiarygodności i wpływu informacji oraz danych udostępnianych drogą cyfrową,
- zdolność do korzystania z technologii cyfrowych w celu włączenia społecznego i współpracy z innymi osobami,
- rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w społeczeństwie i różnych środowiskach.

2. Poniżej są wskazane postawy, niezbędne do nabywania kompetencji kluczowych. Proszę wskazać 3 wybrane postawy, które są najczęściej kształtowane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- zainteresowanie interakcją z innymi ludźmi,
- poszanowanie różnorodności innych osób i ich potrzeb,
- gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągnięcia kompromisu,
- poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby (w tym szacunek zarówno dla języka ojczystego osób należących do mniejszości lub pochodzących ze środowisk migracyjnych),
- gotowość do krytycznego i konstruktywnego dialogu,
- świadomość oddziaływania języka na innych ludzi,
- rozumienie i używanie języka w sposób pozytywny oraz odpowiedzialny społecznie.

3. Z podanych poniżej umiejętności komunikacyjnych proszę wybrać trzy, które są najczęściej rozwijane u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Pani/Pana szkole/placówce:

- nawiązywanie kontaktów z nauczycielami i uczniami,
- umiejętność rozmowy z osobami dorosłymi i rówieśnikami,
- tworzenie i przekazywanie jasnych komunikatów,
- słuchanie tego, co mają do powiedzenia inni ludzie (zrozumienie ich potrzeb, empatia),
- efektywna współpraca w grupie,
- rozwiązywanie sytuacji konfliktowych.

4. Z podanych poniżej barier komunikacyjnych proszę wybrać trzy, które najczęściej obserwuje Pani/Pan w relacjach: nauczyciele - uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

- krytykowanie,
- stawianie diagnozy,
- chwalenie połączone z oceną,
- rozkazywanie,
- grożenie,
- moralizowanie,
- stawianie zbyt wielu lub niewłaściwych pytań,
- doradzanie.

5. Proszę wpisać zagadnienia z zakresu komunikacji interpersonalnej, które Pani/Pana zdaniem powinny być ujęte w ofercie edukacyjnej PCEiK w Oleśnicy.

6. Refleksje i uwagi:

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.